

ÇOCUK VE OYUN

Çocuk, hayatına katkıda bulunabilecek birçok davranışı ve bilgiyi oyun yoluyla öğrenir. Ebeveynler nasıl ki çocuklarının beslenme, barınma, dinlenme gibi temel ihtiyaçlarını gideriyorlarsa, oyun da çocuk gelişimi için gerekli bir ihtiyaçtır. Oyun, çocuğun kendini ifade etmede, yeteneklerini keşfetmede, motor becerilerini geliştirmede, zihinsel, duygusal ve dil gelişimini sağlamada en etkili yöntemdir. Oyun, çocuğun dilidir. Henüz konuşamayan, kendini ifade edemeyen, ihtiyaçlarını dile getiremeyen bir çocuk oyun aracılığı ile içsel motivasyonunu dışa yansıtır.

Oyun, çocuğun kişilik ve yeteneklerini geliştirmesine fırsat verir, aynı zamanda birçok anne-baba tarafından çocuğun kendisini oyaladığı eğlenceli saat olarak görülmektedir. Burada önemli olan nokta, çocuğun kendisini oyalama becerisini geliştirirken hem eğlenmesi hem de kendisini geliştirmesidir.

Çocuk Gelişimi İçin Oyuncakların Etkisi

Çocuğu hayata hazırlayan oyunun en temel parçası olan oyuncak seçimi de çocuğun zihinsel ve fiziksel gelişimi ve çocuk eğitimi açısından önem taşımaktadır. Çocuğun belli yetileri kazanması oyun, dolayısıyla oyuncak sayesinde. Oyuncak, çocuğun kaslarını, motor becerilerini geliştirmeli, hayal gücünü genişletmeli, çözüm odaklı yaklaşmasına yardımcı olmalıdır. Oyuncak seçiminde çocuğun yaşı en belirleyici kriterdir. Yaş ilerledikçe çocuğun oyuncak yerine koyabileceği araçlar da artmaktadır. Yeni doğan bir bebeğin ilk oyuncağı kendi bedeni ve çevresinde en çok görmeye alıştığı annesidir. Çocuk, belli hareketleri tekrar ederek ve çevredeki nesnelere elleyleyerek nesnelere işlevlerini öğrenmeye çalışır. İki yaşından sonrasında yoğun olarak taklit gözlemlenir. Yaşamsal olayları taklit sonucu deneyimleyen çocuk sosyal bir birey haline gelir. Aynı zamanda yaş kriteri çocuğun ne oynayacağını dışında nasıl ve kimle oynayacağını da belirler. Örneğin, iki- üç yaşlarında, çocuğun etrafında çocuklar olsa bile tek başına oynadığı, etrafındakileri izlese bile başkalarının oyununa katılmadığı görülür, buna paralel oyun denir. Üç yaşından sonra ise çocuğun etrafındaki çocuklarla iletişim kurduğu, oyuncaklarını paylaşmaya başladığı, dört yaşlarındaki çocuğun ise artık hayal gücünü ortaya koyarak evcilik, doktorculuk gibi daha düş ürünü oyunlara yöneldiği, işbirlikçi bir şekilde oynadığı görülür.

Çocuk beş-altı yaşına geldiğinde, oyunları belli kurallar üzerine kurduğu, lider ya da takipçi yönünü oyunla birlikte ortaya çıkardığı göze çarpar.

Anne-baba, çocuğun en yakın oyun arkadaşıdır. Günlük iletişim dışında anne-baba ve çocuk arasında çocuk aktiviteleri ile daha güçlü bir iletişim oluşur. Aynı zamanda, anne-babalar oyun aracılığı ile çocuklarına temel alışkanlıkları, genel sorumluluk ve kuralları öğretme fırsatı yakalamaktadır. Çocuğa doğrudan “Tuvaletini yaptıktan sonra sifonu çekmeyi unutma!”, “Tuvalete girdikten sonra elini yıkaman gerekir.” demektense, oyun içerisinde oyuncak bebekler üzerinden çocuğa bu alışkanlıkları kazandırmak daha kolay olacaktır.

Bazen anne-babalar, gerek çocuklarının başarısını takdir etmek için, gerekse çocuklarına ‘hayır’ diyemedikleri için çocuklarına birçok oyuncak alabilmektedir. Önemli olan çocuğun ne kadar oyuncuğa sahip olduğu değil, sahip olduğu oyuncak ile ne kadar doyurucu bir şekilde oynayabildiğidir. Evdeki makarnalar, mercimekler, kâğıttan yapılan uçaklar, gemiler de çocuğun zevkle oynayabileceği oyuncaklar olabilir. Aileler oyuncak seçimini ne kadar maddiyata dökerlerse çocuğun mülkiyet algısının oturması da o kadar güçleşir. Çocuğun önüne konan birçok oyuncak, dikkat süresini kısaltabileceği gibi ‘doyumsuz’ olmasına da sebebiyet vermektedir. Çocuğa, önündeki oyuncaklardan bir tanesini seçmesi, seçtiği oyuncak ile oynadıktan sonra diğer oyuncuğa geçmesine fırsat verilmesi, çocuğun dikkatini bir oyuncakta toplamasına yardım edeceği gibi kurallı oynamasını da teşvik edecektir.

Çocuğa özgürce dağıtabileceği, düzenleyebileceği, oyuncakları boyuna uygun yerleştirebileceği rafların bulunduğu bir oyun odası hazırlamak, bu odanın sorumluluğunun kendisine verilerek sorumluluk duygusu kazanması, aynı zamanda odanın düzeninden sorumlu olan çocuğun organizasyon becerisinin gelişmesi sağlanacaktır.

Oyunu çocuk eğitimin bir parçası yapmak, çocuğun öğrenmekten zevk almasını sağlar. Aksi takdirde, çocuğu oyundan alıkoyarak, esnetilmemiş kurallarla bir şeyler öğretmeye çalışmak çocuğu öğrenmekten soğutur. Oyunu boşa harcanan zaman olarak görmemek, oyunun çocuk ile bütünleşen bir etkinlik olduğunun farkına varmak, anne-babaların sorumluluğudur.

Çocuk etkinlikleri ve oyun, bazı ebeveynler için vücuttaki fazla enerjinin boşaltımı olarak görülse de aslında bundan çok daha fazlasıdır. Oyun sayesinde çocuk kimsenin öğretemeyeceği konuları kendisi oyun içerisinde deneyimleyerek öğrenme fırsatı bulur. Etraftan duyduklarını, doğru ya da yanlış olup olmadığını bilmediği davranışları oyun aracılığı ile sıvayıp tecrübe eder ve tecrübelerini pekiştirerek kendisine yeni yaşamsal bilgiler kazandırır. Oyun, çocuğun en doğal öğrenme ortamıdır.

Garry Landreth’in da dediği gibi “Kuşlar uçar, balıklar yüzer, çocuklar oynar.” Oyunun çocuğun en temel yaşamsal ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır.